

prositi g. Iv. Tuška za ta posel. Gosp. Tušek je blagovoljno prevzel to delo. Ker je imel s popraviljem mnogo truda, zato je dovršivši popravo zahteval 40 gld. nagrade; nagrada se mu je obljubila s pristavkom, da se mu določi in izplača potem, ko se astronomija natisne. Naj slavni odbor pritrudi temu ravnanju in odsek za izdavanje knjig pooblasti, da g. Tušku po dovršenem tisku določi nagrado. (Odbor pritrudi.) — Ker pa g. Tušek na nekterih mestih prevoda ni na tanko določil, naj se ali njegov ali Ogrinčevi izrazi stavijo, zato je gosp. prvosednik naprosil gosp. Iv. Šolarja, naj blagovoli prebrati in za tiskanje konečno vrediti rokopis. Gosp. prof. Šolar se je prijazno podvrgel temu delu in ga toliko dovršil, da je stavljena prva pōla. Natisnjena pa še ni, ker je od gosp. Ogrinca še le danes dospela korektura.

b) Pogodba s tiskarjem J. Blaznikom in Köke-jem vršila se je tako-le: Egeričina tiskarnica je odgovorila, da jej letos zarad preoblega drugega dela ni mogoče udeležiti se konkurence za Matičino tiskovino; gosp. Milic je odpisal, da ne more prevzeti dela, katero mu ponuja odbor, in sicer zato ne, ker je čas do 31. julija prekratek, da bi s svojimi močmi tako naglo mogel izvršiti obširno delo; — gosp. Blaznik pa je odgovoril, da ga je volja prevzeti delo in sicer:

1. Knjigo prirode II. snopič v 2500 izt. polo po 45 gold.
 2. Koseskijeve poezije v 2000 iztisih polo po 39 „
 3. Letopis v 1800 iztisih polo po 37 „
 4. Slov. Štajar III. snopič v 2024 izt. polo po 32 „
- toda z dostavkom, da se zarad letošnjih tiskarskih okoliščin ne more zavezati, da bi vse natisnil do stavljene obroke, to je, do 31. julija t. l. — Odsek je z gosp. Blaznikom sklenil pogodbo po imenovanih pogojih.

Gosp. Köke je zemljovidom stavil naslednjo ceno:

1. Risanju in kamnorezu „Severne Amerike“ 165 gold.
2. „Južne Amerike“ 165 „
3. „Azije“ 220 „
4. Za natiskovanje vseh treh zemljovidov v 2000 iztisih in v 4 barvah 480 „
5. Za papir vseh treh 140 „
6. Za kamene vseh treh 30 „

Skupaj . 1200 gold.

Vrh tega je svoji ponudbi dodal opombo, katero navajam od besede do besede: „Zugleich erlaube ich mir zu bemerken, dass, wenn es im Interesse des Vereines wäre und die Herausgabe der Karten dadurch erleichtert würde, ich mich gerne bereit erkläre, die Zahlung der betreffenden Summe in Raten anzunehmen und dass ich mit jeder beliebigen Abschlagszahlung zufrieden bin.“

To Köke-jevo ponudbo je odsek sprejel s pristavkom, da omenjena olajšava morda nagne Matičin odbor, prihodnje leto več nego tri zemljovide dati na svetlo. Ob enem je bil tudi g. M. Cigale naprošen, imenovanim trem zemljovidom preskrbeti slovensko imenje.

Vsled Köke-jeve obljube menda kmalu dobimo dovršene tri zemljovide.

c) Gosp. dr. Gršakov rokopis „Narodno gospodarstvo slov. Štajarja“. — Da slov. Štajarju ostane osnova, kakoršna mu je bila načrtana in konec I. snopiča natisnjena, sklenil je odsek, da se gosp. dr. Gršakovo delo, ki samo dá en snopič 7 pōl, natisne pred 2. snopičem, za kateri nam še niso došli vsi rokopisi; da se pa to more doseči, razdeli se knjiga na dva zvezka, vsaki z 2 snopičema. — Tretji snopič je v tiskarnici že dovršen. Gosp. dr. Gršak zahteva nagrade po 20 goldinarjev od pōle. „Naj sl. odbor dovoli to nagrado“. (Odbor dovoli.)

Kmalu se dovrši tudi „Letopis“ za 1870. leto.

Iz tega sporočila je toraj razvidno, da Matica za 1870. leto izdá:

- a) Letopis s sporočilom vred;
- b) Schoedlerjeve knjiga II. snopič;
- c) Slovenski Štajar III. snopič;
- d) Koseskijeve poezije;
- e) tri zemljovide.

d) Gosp. dr. A. Jarec, c. kr. šolski svetovalec, je poprašal, po čem mu Matica hoče dati zemljovide, katerih želi mnogo nakupiti za kranjske ljudske šole? — Odsekov sklep je bil, dati mu jih po ceni, po kateri se oddajajo knjižnim trgovcem.

Tukaj sl. odboru dalje objavljam, da je upravništvo 1 iztis „Nauka o telovadbi“ — II. del slavni c. k. deželni vladi kranjski predložilo s prošnjo, da blagovoli to knjigo naznaniti in priporočiti šolskim predstojništvom na Kranjskem. Vspeh te vloge je bil, da je sl. c. kr. deželna vlada z dopisom od 12. sušca 1870. učiteljstvu priporočila to knjigo ter ob enem pri Matici naročila:

1. Nauka o telovadbi I. del 50 iztisov
2. „ o „ II. „ 50 „
3. Zemljovidov vsakega po 180 „

Za te knjige in zemljovide smo prejeli 180 gold.

Znižano ceno telovadne knjige smo dovolili tudi „Sokolu“, ljubljanskemu telovadskemu društvu.

Slavni odbor je prošeni: „naj blagovoli potrditi to ravnanje“. (Odbor pritrudi.) (Dal. prih.)

Národopisne stvari.

Venetski božanstvi Fon in Gerio.

Spisal Davorin Trstenjak.

Visokoučeni Gilferding je, kakor je že v „Novicah“ bilo omenjeno, v posebnem spisu dokazal slovensko narodnost starodavnih Venetov, in med mnogimi družimi dokazi navel več imen venetskih božanstev in venetskih besed, ktere je pravilno iz zaklada slovanskega jezika razložil.

Za venetsko božanstvo on ima tudi Fon-a, ktere so Rimljani jednačili sè svojim Martom. ¹⁾ Vendar Gilferding ni si upal razložiti, kaj da pomenja ime božanstva Fon. Muratori nam je zapisal dva rimska napisa na rimskih spomenicah: „Fonioni Sacrum, Seja Jonis magistra donum dedit“. Na drugem spomeniku je neka Annia popravila: „aediculam Fonionis“.

Ime Fon je tako razširjeno po Goriškem, Kranjskem in Štajerskem, da ni dvomiti nad njegovim domačinstvom.

Utegnil bi se sicer že a priori kateri jezikoslovec upreti zoper slovenskost imena, češ, da glasnik f ni slovensk.

Jaz sem že v posebnem članku natisnjenem v „Matičinem“ letopisu dokazal, da tudi f je glasnik slovansk, in bodm tukaj sopet nekoliko prikladov navel.

Slovanski glasnik f se je izobrazil iz glasnikov p, h, hv in th. Jaz opominjam samo na slovenske besede: flod, noft, kefa za: hlod, noht, keha, — na srbske: fitati, frenka, fuga, faliti za hitati, vrenka, vuga, hvaliti. *) Tudi v staroruskih in staropolskih listinah najdeš osebna imena: Fal, Falko,

¹⁾ Glej: Muratori „Inscrip. 101, 2.“

*) Tudi v italjskih narečjih glasnik h prelazi v f, primeri oskijsko: fircus za hircus, sabinsko: trafero, za trahero, vefere za vehere, fostis, za hostis, fanula za hanula-orum, kleine Götzentempel itd.

Falon za Hval, Hvalko, Hvalon, Falim za Hvalim starosrbska: Falisav, Falimin, Fraston za Hvrasten, Famota za Hvamota.¹⁾ Tako tudi Fonio stoji za: Hvonio. Koreniko ХВАН, hvan, še je ohranila staroslovenščina, in pa današnja bolgarščina, ktera tudi glasnik hv spreminja v f.²⁾ Iz korenike ХВАН je ХВАНЪ, rapio, *) grabim, s silo jemljem, popadam, zmi-kavam; Fon — Hvon je toraj: saptor, prav naravno poznamenovanje za božanstvo boja, kateri se je pri starodavnih narodih pogosto začel zaradi grabeža in plenjenja.**)

Beseda še se je ohranila pri Črnogorcih, v igri imenovani: Fen. Vuk jo opisuje tako-le: „Fen igra, u kojoj igrači sjednuvši u naokolo biju turom (fasciculus, Ruthenbündel) jednoga, koji je na srijedi, krijući turu, i dodajući jedan drugome izpod koljena, i vičući: Fen! Fen! kod koga onaj koga biju turu uhvati, onaj valja da ustane i da ide u kolo, a on sjede na njegovo mesto.“³⁾ Fen! Fen! ni druga nego: hven', hvan', novobolg. fanъ, rapere. Kakor so druga venetska božanstva, postavimo: Belin, Bilin, Belien, Belen, dalje: Bajas (primeri srbsko: „sunce baje = sija) Bergim, fulgurans slovenska, tako tudi Fon.

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi.

Iz Lovrane v Istri 1. avgusta. (Spomini na volitev.) V časopisu „Zukunft“ priobčena bila je volitev poslanca za Porečki zbor na Volovskem. Da je narodna stran s svojim kandidatom propala, ni se čuditi, ker očitno bilo je precej v početku zbiranja, da zmagati nikakor ne morejo vrli narodnjaki, mili naši bratje, Kastavski Hrvatje. Uradnikov, kateri so po okrožni zapovedi morali za pl. Clesiusa glasovati, bilo je brezštevilo; edinega sodniškega pristava vrednega g. Legata, ktereга narod v celi okolici tako v sodniških kakor v narodnih zadevah jako ceni in spoštuje, ni bilo pri volitvi videti; pokazal je s tem mili naš brat, iskreni rodoljub, da mu srce pošteno bije za narod svoj. Bog Vas živi mili narodnjače! — Vse drugače pa se je ponašal kaplan iz Poljan g. France Zupan, ktereга je že dopisnik v omenjenem časopisu opisal, al ne še prav na tanko, kakor si je zaslužil. Omenjeni g. Zupan je rodom Gorenc, tedaj pravi Slovenec; postave je strašno velike in grozne, obličje precej kaže neko hinavsko priliznjenost. „Hvale vrednih“ dejanj o narodnosti, katerih si je gosp. Zupan po svojem značaju že polno bisago nabral, nočem popisovati; al razodeti Vam hočem, dragi bralci, njegovo obnašanje 14. dne u. m. pri mestni volitvi na Volovskem. Oni dan g. Zupan ni imel nikakošnega posla na Volovskem; vendar priklatil se je bil vse eno agitirat za pl. Clesiusa, nam pa v nesrečo narodne strani. V Opatiji, v krčmi nekega narodnjaka, zapazi g. Zupan nekoliko Moščenških volilcev, ki so trudni od daljne poti in silne vročine okrepavali se pri kozarcu vina. Pridružil se jim je in vpraševal jih, ktereга da mislijo izbrati. Oni na to soglasno odgovorijo: „S Kastavci edini hočemo voliti našega plovana čestitega g. Spinčiča.“ Na ta odgovor plane Zupan kakor obseden s stola in strašno kriči po sobi, da g. Spinčič nikakor ni za to,

zato naj njega nikar ne volijo, ampak vrednega pl. Clesiusa, drugače bi vam v eni ali drugi reči škoditi mogel. Preplašeni Moščenški kmetje dali so se po tem strašilu zapeljati, in odpravili so se brez glasovanja na pot domú. Vprašam Vas gospodine: Od kodi in kdaj Vi toliko deleč g. Spinčičevo nesposobnost poznate? Ali po sebi čevelj merite? Pokazali ste na istino Vi gosp. Zupan, da več ljubite uradnika Clesiusa, nego svoje vredne Liburniške sobrate. France! France! Kako to, da tulite z volkovi današnjega „liberalizma“ in ste odpadnik naroda svojega? Kaj bodo rekli mili narodnjaki, Vaši Gorenci, ki gotovo od Vas niso kaj takošnega pričakovali? Kazali bodo z nami vred: „Izneveril se nam je véliki France, in kakor adjutant birokratizma, služil je za adjutanta in stobstrompetarja Clesiusa-ovega.

V Gorici 29. jul. (Konec.) — Prek starih znancev na desni strani zbornice ugledamo novake tri: Dolijaka, Faganela in dr. Lavriča. Župan Matija Dolijak je gosposk kmet ali kmečk gospod, zná za silo nekaj pisati in brati; na taborih itd. je govoril v domačem (sol-kanskem) narečji; furlanski govori dokaj dobro, književne italijanščine ne pozná. V županskem delokrogu je izveden; za narodnost jako vnet, toda narodovanje njegovo in sploh vsa politika je le bolj zvoniška; sicer je v zahtevanjih svojih brezoziren in oster grajavec mlačnega ali zmernega postopanja. Bil je ud cestnega odbora goriško-okoličnega, pa ni mogel dolgo v njem ostati. Gledé na opisane lastnosti in na — ne vem ali resnično ali dozdevno — prenapetost ga imajo Lahji za „enfant terrible“ in izvolitev njegovo za očitno provokacijo. Jez pa mislim, da kakor hitro pride v zbor in bo videl, kaj in kako se tam dela, ne bo tako hud, kakor ljudje mislijo. — Podžupan Faganel razumen kmet (pošteno kmečki oblečen) je v domačih praktičnih zadevah dovolj iznajden; govori precej čisto slovenski, nekaj nemški, italijanski ne zná; v ostalem je obzor njegov po tisti omiki omejen, kakoršno je dajala stara gimnazija do 2. razreda. Ko bi „Novice“ že 26 let „stare“ ne bile, rekel bi, da je Faganel „Novice-Bauer“, tako pa Faganela moram imenovati „Narod-Bauer“. — Dr. Lavrič je našim bralcem slavnoznano ime. L. je bil nekdanj v državni službi, po tem advokat v Tominu in Ajdovščini, zdaj v Gorici. Književne slovenščine se je pozno poprijel, al prizadevnost veliko premore; dospel je do tega, da je postal diletantni učitelj slovenščine in da med vsemi advokati največ slovenski piše. Goriška ga imenuje tudi očeta čitalnic in taborov. Kot učitelj deklamatorike govori slovenski po govorniških sekiricah umetno-čuvstveno (s pathos-om); italijanščina mu ne teče prav gladko. Kedar pojde za katoliške interese, nadjamo se, da bode govoril v smislu volilcev, ki so ga pooblastili. Ne manjka se jih, ki trdijo, da je dr. Lavrič premalo praktičen, v narodnih rečeh preveč idealist; z občno politiko se ne peča veliko. Očitajo mu dalje, da se daja prerad po nezrelih ljudéh navdihovati. Ako tem nadrobnim črticam slednjič še pristavimo, da je dr. Lavričevo geslo: „Vse za narodnost, svobodo in napredek“, imamo ga vsega pred sabo, kakor živi in deluje. To so naši novaki; prva dva odbornika „Soče“, Lavrič pa predsednik njen.

O starih poslancih nimam veliko pripovedovati, ker so vsi že dobro znani; 5 izmed njih (Črne, Grjup, Pagliaruzzi, Winkler, Žigon) je letos že v tretje izvoljenih, 2 (dr. Abram in Polaj) v drugo. Veljakom na slovenski strani prištevamo Gorjupa in Winklerja (v narodnem oziru pa je med njima velik razloček); kos zmožnejšim laškimi pravnikom je tudi dr. Abram. Sploh, ako položimo naše in laške poslance na tehtnico, ne vem, ktero torilo bi bilo teže; našim slovenskim no-

¹⁾ Glej: „Codex Polon.“ 1427. 434. Akta Kiejev. Moroškin, Imenoslov. str. 198.

²⁾ Glej: Miklošič „Lexic. paleoslov.“ str. 1089.

^{*)} Druga sorodna korenika je: hvat, rapere, prehandere, novobolg. fati za hvati, fašta za hvašta, rapina.

^{**)} Primeri nemško: Krieg iz kriegem, prehendere, rapere. Pis.

³⁾ Vuk „Rječ.“ s. v.